

УДК 796.85(477.81)

Гайдиш Б. – студ. кафедри
культурології РДГУ

СХІДНІ БОЙОВІ МИСТЕЦТВА НА РІВНЕНЩИНІ: ВИНИКНЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Постановка проблеми. З давніх часів і до сьогодні актуальною залишається проблема ефективного самозахисту людини, а саме вміння фізично відстоювати свої права, майно, життя і здоров'я в екстремальних ситуаціях; бути надійним захисником для рідних і близьких людей, залишатись готовим до активних дій під час небезпеки не лише у фізичному, а й у моральному плані. В основі систем самозахисту лежать бойові мистецтва, які є синтезом східних (характеризуються значно більшою кількістю різновидів і являються домінуючими), та європейських бійцівських технік.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних дослідників, які займаються вивченням історії східних бойових мистецтв і їх розвитку, можна виділити Л.Куна, А.Сосенко, В.Ричка, О.Горбенко.

У своєму дослідженні «Всеобщая история физической культуры и спорта» [1] Л.Кун подає інформацію про виникнення і формування бойових мистецтв на території Індії, Китаю та Японії в середні віки. Результати інформаційного пошуку, що здійснив науковець, дають підстави стверджувати, що більшість східних бойових мистецтв тісно пов'язані між собою, або мають спільне коріння. У роботі А.Сосенка «Ушу: Истоки и направления: Древнее Китайское искусство. Психофизический тренинг» [2] дослідник описує витоки основного з усього переліку китайських бойових мистецтв – мистецтва ушу. Автор вказує, що система рухів ушу була розроблена індійським монахом-місіонером. У статті О.Горбенко «Східні бойові мистецтва як синтез духовної і тілесної практик» [4] розглядаються бойові мистецтва як форма роботи людини над собою, в якій формується тілесність, що нерозривно пов'язана з духовним світом людини, відбувається становлення людини як особистості.

Деякі відомості про появу тайландських бійцівських технік на території України, знаходимо у праці В.Ричка «Муэй-Тай: Тайландский бокс» [3].

Метою розвідки є вивчення історії розвитку східних бойових мистецтв, їх появи та розвитку на території Рівненщини. На основі критичного переосмислення літератури й джерел, якомога ширше висвітлити процес формування та сучасний стан бойових мистецтв у Рівному й області.

Під час збору інформації було опитано президента Рівненської асоціації карате «Фудокан» – Сидоровича В.І., тренера з дзюдо молодшої групи – В.В.Вітковську, тренера з кікбоксингу, майстра спорту міжнародного класу, який має титул Чемпіона світу – Кроля Р.О.

Опрацьовано матеріали рівненських періодичних видань, а саме газети «Рівненський репортер». Із статей періодичної преси слід відмітити роботи О.Долі «Розбити долонею цеглу просто» та «Хто куди – а ми на ушу!», публікації Л.Дацюк «Гірак має спортивних онуків» та інтерв'ю з засновником рівненського стріт-файтинг клубу «Дельта» – В.Лисенком.

Різноманітні види бойових мистецтв розвивались на території різних континентів і країн. Найбільш багатими і цікавими вважаються східні єдиноборства. Одними з родоначальників більшості видів східних систем ведення бою, є індійські подорожуючі монахи-місіонери, що сповідували буддизм. Разом із вченням йоги вони розповсюджували вид боротьби в цілях самооборони, в основі якого лежала дія на чутливі точки тіла противника. Цей вид став відомий в Китаї під назвою кунгфу, в Японії – кемпо, а в сучасному спортивному світі – карате [1]. Вчення монахів особливо знадобилось у Китаї, під час заборони на носіння зброї, виданої династією Чин (III-V ст.), заборони, яку китайська

влада намагалась зберегти упродовж середніх віків, сприяла формуванню серед населення Китаю своєрідної системи самооборони, що пізніше утворює систему рухів у-шу [2].

У 1360-х роках в Японії почали зароджуватись нелегальні «школи в зарослях» та «руки Окінави», в яких переслідуювані самураями селяни освоювали мистецтво самозахисту. Судячи з описів протоколів допитів, прийоми включали в себе різноманітні види ударів руками і ногами, а також прийоми по обеззброюванню та задушенню. Таким чином виникла манера ведення боротьби – карате, що включала в себе елементи боротьби у-шу. Дуже нагадувала сучасне дзюдо та самбо й боротьба азійських кочових народів у середні віки. При виконанні прийомів і кидка суперника на землю, велике значення відводилось роботі ніг і такому прийому, як підніжка [1].

Аналізуючи історію виникнення і розвитку східних бойових мистецтв, можемо сказати – більшість видів сучасних єдиноборств Сходу мають спільне коріння. Незважаючи на те, що сьогодні ці єдиноборства значно розширились за кількістю різновидів і мають явні відмінності – не менш помітними залишаються їх спільні риси.

На території м. Рівне бойові мистецтва починають розвиватися у 80-х роках минулого століття. На той час більшість видів єдиноборств були заборонені законом, і заняття проводились нелегально, часто за спеціальною літературою, оскільки кваліфікованих тренерів було мало. В інтерв'ю для газети «Рівненський Репортер», майстер ушу, інструктор підрозділів спеціального призначення – В.Лисенко розповідає, що тоді в Рівному володарем чорного поясу з карате був Е.Крісло, в той час у Едуарда тренувались керівники двох провідних на сьогодні спортивних клубів з карате – Сидорович Віктор Іванович та Гірак Анатолій Митрофанович. Сам Василь Лисенко є засновником рівненського стріт-файтинг клубу «Дельта», що був створений з метою навчання бажаючих навичкам самозахисту. В основу тренувань клубу «Дельта» була покладена техніка рукопашного бою, що є синтезом таких видів єдиноборств, як карате, дзюдо, самбо та бокс. З слів В.Лисенка, необхідність створення у м. Рівному секцій з рукопашного бою полягала у низькій ефективності в умовах вулиці окремих традиційних видів бойових мистецтв, таких як карате чи дзюдо. Згодом через занадто високий травматизм у Рівному перестають проводитись заняття з цього виду бойової дисципліни для всіх охочих; ще пізніше рукопашний бій перетворюється на більш м'який – кікбоксинг, а рукопашному бою навчають працівників міліції та інших силових структур.

Заборона на різні види єдиноборств скасовувалась поступово: першим дозволили китайський вид бойового мистецтва – ушу, його ще називали – гімнастика ушу (цією назвою деякі спортивні клуби певний час прикривали заняття з карате), китайських вчителів не було і всі займались по книжках і картинках. Згодом В.Воронежський очолив Рівненський обласний осередок Національної федерації Ушу, Гунфу та Цигун України у м. Дубно. До секції приймають дітей до 12 років і навчають їх мистецтву ушу з використанням мечів, списів, палиць тощо. Наприкінці 2006 року секція ушу з'являється і у м. Рівному, в ДЮСШ № 4 та проіснувала вона недовго. Коли дозволили карате, у Рівному об'єдналось декілька клубів і в 1989 році створено Рівненську обласну асоціацію бойових мистецтв «Будокан». Туди входили «джиу-джитсу», «карате», «рукопашний бій», який потім став «кікбоксингом». Асоціація з часом переродилась у Рівненський центр бойових мистецтв «Будокан».

На сьогодні в центрі працює один із головних осередків карате в м. Рівне – спортивний клуб «Фудокан». Очолює його президент Рівненської асоціації карате «Фудокан», майстер спорту з карате, чемпіон Європи 1994 року (Італія), тренер з 25-річним стажем, володар чорного поясу 5 рівня (дану) з фудокан карате, чемпіон України та призер Європи, суддя міжнародної категорії та шеф-інструктор з Фудокан Шитокан карате України – Сидорович В.І. В клубі займається майже 150 осіб, переважно чоловічої статі. За 25 років у спортивному клубі на чолі з Сидоровичем В.І. виховано майже 3 тисячі спортсменів, із них 45 отримали «чорні пояси». В секції тренуються діти від шести років, а найстаршому члену – 57 років. Учні Віктора Івановича багаторазові чемпіони України, Європи та світу.

Крім клубу «Фудокан», є ще одна провідна рівненська секція з незвичайного виду

карате – Окінавського Годзю-рю, який у 2004 році впровадив володар чорного поясу і четвертого Дану, старший інструктор у Західній Україні з цього виду бойового мистецтва та голова однойменного осередку в рівненській області – Анатолій Гірак. Вже через три роки обласний осередок Окінавського Годзю-рю карате-до нараховував 250 членів. На змаганнях республіканського рівня, які проходили в м. Одеса в грудні 2006 року, юні рівняни завоювали 12 медалей найвищого гатунку, ввійшовши до складу збірної України. Саме ці змагання зібрали понад 400 учасників з усієї України, а Рівненщина була представлена вісьмома спортсменами.

У групах секції Окінавського Годзю-рю карате-до займаються діти від 4-х років і вікових обмежень в цьому виді спорту не існує. Свого часу заняття відвідував один рівнянин, який долучився до карате в 47-річному віці, а через 10 років отримав чорний пояс. Сам А.Гірак називає найвищим досягненням своїх вихованців результати змагань 2008 року. Саме в той період команда області посіла I місце у чемпіонаті України, при тому, що в них брало участь майже 800 учасників. Рівненські каратисти здобули 62 медалі. У 2007-2008 роках, завдяки карате Рівненська область в своїй підгрупі вийшла на 2 місце, в Україні. Спортсменки клубу Окінавського Годзю-рю карате-до в 2007 році стали чемпіонами Європи, а в 2009 році на чемпіонаті світу мали 4 місце.

Крім карате, в м. Рівне поширений ще один вид японського єдиноборства – дзюдо. Цьому виду бойового мистецтва часто віддають перевагу батьки дітей молодшого шкільного віку. На сьогодні в місті тренується майже 100 дітей віком від 6 до 8 років. Майже половину з них, а це три групи – 45 осіб, навчає Вітковська Вікторія Василівна. Вона проводить заняття в головному осередку дзюдо – спортивному клубі «Олімпійські надії»; до клубу належить і секція дзюдо що працює в Рівненському міському палаці дітей та молоді. Для наймолодших спортсменів проводяться щорічні змагання до Дня святого Миколая, а також організовуються показові виступи до Дня фізичної культури та спорту.

У 2012 році в спортивному клубі «Олімпійські надії» тренується майже 110 осіб. Гордістю клубу є неодноразова чемпіонка Європи та світу Турчин Анастасія, адже на кубку Європи з дзюдо серед юніорів, що відбувся 13-18 липня 2012 року, вона здобула золоту нагороду. Анастасія є бронзовою призеркою чемпіонату світу серед кадетів (12-14 серпня 2011 р., м. Київ). Перше місце на змаганнях з Кубку Європи з дзюдо в м. Гамбург, що відбувся 23-24 липня 2011 р. виборола майстер спорту України міжнародного класу Ольга Суха. У жовтні 2010 року Ольгу визнано кращою спортсменкою України, а її тренера Романкевича М.Я. – кращим тренером. Саме тому рівненський спортивний клуб «Олімпійські надії» вважається одним із кращих в Україні.

Рукопашний бій – це синтез різних видів єдиноборств, як європейських, так і східних. Саме цей вид бойового мистецтва у м. Рівному згодом перетворюється в кікбоксинг. Секція з кікбоксингу входить до вже згаданого клубу бойових мистецтв «Будокан». Крім головного осередку клубу «Будокан», що знаходиться у ДЮСШ № 4, тренування з кікбоксингу проводяться ще в трьох спортивних залах. Спортсменів виховують шість висококваліфікованих тренерів. Серед спортсменів переважно школярі старших класів, студентство та працююча молодь. З вересня 2011 по травень 2012 року спортсмени обласної Федерації Кікбоксингу взяли участь у 18 змаганнях різного рівня. За цей період відбулись 4 Чемпіонати України, на яких наші кікбоксери завоювали 7 медалей – 5 золотих, 1 срібну і 1 бронзову. Юні спортсмени брали участь у відкритих Чемпіонатах міст Житомира, Ковеля, Нетішина, Дрогобича, Павлограда, Запоріжжя, Харкова, Луцька та Рівного. На цих змаганнях вибороли 151 медаль. Загалом спортсмени здобули 89 золотих медалей, 45 – срібних і 34 бронзові нагороди.

На Чемпіонаті Європи з кікбоксингу, що відбувся в угорському місті Будапешт, Жовтанюк Владислав виборов 3 золоті медалі в розділах лайт-контакт, лоу-кік та К1. Згідно Єдиної спортивної класифікації України та протоколів змагань, в яких взяли участь спортсмени федерації «Будокан» – у 2012 році, були присвоєнні 52 перших, 35 других та 30

третіх юнацьких розрядів [5].

Наближеним до кікбоксингу є новий у м. Рівному вид єдиноборства – Муай-Тай або тайський бокс – тайландський вид спорту, за правилами схожий на кікбоксинг, про що свідчить участь тайбоксерів у змаганнях із кікбоксингу. Ключова відмінність між цими видами єдиноборств – у тайському боксі дозволено застосовувати удари колінами і ліктями.

Місцем активного вивчення і розвитку даного виду бойового мистецтва в Україні фахівцями визнано м. Одесу. Адже саме Одеський центр бойових мистецтв в березні 1991 року став повноправним членом європейської Асоціації Муай-Тай в Україні.

Перша секція з'явилась у м. Рівне 2 роки тому у спортивному клубі «Спартат». На даний момент там займається майже 30 спортсменів, чимало людей займаються у ЗОШ № 25, 15-20 осіб щотижня проводять між собою «спаринги».

Не надто популярне в нашому регіоні японське бойове мистецтво – айкідо. Про це свідчить кількість спортсменів на тренуванні в спортзалі ДЮСШ № 5, де на занятті присутні до 10 осіб. Можливо, це пояснюється спрямованістю боротьби тільки на самозахист і відсутністю змагань із даного виду спорту; проводяться тільки показові виступи.

Отже, досліджуючи виникнення та розвиток східних бойових мистецтв, помічаємо їх спільне коріння і постійне взаємодоповнення одне одним в процесі становлення. При цьому кожне єдиноборство визнане національним, зазнавало впливу бойових мистецтв сусідніх країн. Що стосується розвитку бойових мистецтв у м. Рівне, то вони теж мають спільні початки, оскільки в часи заборони кваліфікованих тренерів бракувало і про різноманіття бойових технік тоді не йшлося. Спочатку проводились змішані тренування з карате і ушу; карате пізніше змішавшись із дзюдо та боксом, утворило рукопашний бій, який з часом перетворився на кікбоксинг. Вихованці шкіл східних єдиноборств Рівненщини гідно відстоюють честь області як на всеукраїнських, так і міжнародних змаганнях. Адже серед них є призери й чемпіони України, Європи та Світу.

Список використаної літератури

1. *Кун Л.* Всеобщая история физической культуры и спорта / Пер. с венг. / Под общ. ред. В.В. Столбова / Л.Кун. – М.: Радуга, 1982.
2. *Сосенко А.П.* Ушу: Истоки и направления: Древнее Китайское искусство. Психологический тренинг / А.П. Сосенко; ред. П.Е. Соколов; худож. В.А. Кашицын. – М.: Агропромиздат, 1991.
3. *Рычко В.И.* Муэй-Тай: Тайландский бокс / В.И. Рычко. – Одесса, 1992.
4. *Східні бойові мистецтва як синтез духовної і тілесної практик* / Олена Горбенко // Молода спортивна наука України. – 2008. – Т. 4. – С. 51-54.
5. *Сайт Рівненської обласної федерації «Будокан».* – Електр. ресурс. – Режим доступу – <http://kickboxer.com.ua>

Резюме

Аналізується сутність та витоки східних єдиноборств у Волинському краї.

Ключові слова: єдиноборства, еволюція системи навчання, тренування, спорт.

Summary

Gaydich B. Appearance and development of east martial arts are on the Rivne area

Essence and sources of east single combats are analyzed in the Volyn edge.

Key words: single combats, evolution of the departmental, training teaching, sport.

Надійшла до редакції 23.10.2012 р.